

**College van Gedeputeerde Staten
Statenvoorstel**

DATUM	30 september 2020	NUMMER PS	PS2020RGW09
DOMEIN	BDO	COMMISSIE	RGW
STELLER	Carla Bisseling	DOORKIESNUMMER	0618300620
DOCUMENTNUMMER	8211629D	PORTEFEUILLEHOUDER	Bruins Slot

Titel : Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023

Inhoudsopgave

Besluit	pag. 6
Toelichting	pag. 7-8
Bijlage:	Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023

Aan Provinciale Staten,

Inleiding

De Utrechtse veenweidegebieden omvatten ca. 42.000 hectare, dat is bijna 1/3 van de provincie en ca. 14% van het totale Nederlandse areaal. Daarvan is ca. 30.000 ha bodemdaling gevoelig. Bodemdaling in het veenweidegebied brengt grote maatschappelijke kosten met zich mee en gaat gepaard met een hoge CO₂-uitstoot. De provincie Utrecht vindt het belangrijk dat inwoners prettig kunnen blijven wonen in de veengebieden, dat de landbouwsector vitaal blijft, dat het water en bodemsysteem gezond blijven, klimaat- en natuurdoelen behaald worden en dat hoge kosten als gevolg van de zakkende bodem verder voorkomen worden.

Op 10 december 2018 stelden uw Staten daarom de Visie Bodemdaling vast. In deze visie is aangekondigd dat de provincie, in samenwerking met partijen, een Uitvoeringsprogramma Bodemdaling opstelt. Ook het Ontwerp Omgevingsvisie (maart 2020) meldt dit: *Voor de te nemen maatregelen intensiveren we onze aanpak en wordt een Integraal Programma Bodemdaling opgesteld.* Bijgevoegd ter vaststelling dit Uitvoeringsprogramma.

De Visie Bodemdaling heeft vier pijlers:

1. kennisontwikkeling,
2. stimulering en regelgeving,
3. bewustwording/samenwerking,
4. gebiedsontwikkeling/gebiedsprocessen.

Deze vier pijlers vormen ook de basis van bijgevoegd Uitvoeringsprogramma.

Het onderwerp afremmen bodemdaling is beleidsmatig-politiek niet nieuw. Het staat al jaren op de beleidsagenda. Zie bijvoorbeeld de Nota Ruimte-middelen voor dit onderwerp rond 2009, het Programma Aanpak veenweiden van de Gebiedscommissie Utrecht-West (2015-2019), de Visie Bodemdaling uit 2018 en de doelstelling over bodemdaling uit het Coalitieakkoord 2019-2023. De ontwikkelingen rondom veenweiden zijn door het Klimaatakkoord (juni 2019) versneld en hebben de Visie Bodemdaling op onderdelen ingehaald:

- Het Klimaatakkoord omvat de doelstelling om landelijk in 2030 een reductie te realiseren van 1 megaton CO₂eq-emissie uit de veenbodems.
- In het Klimaatakkoord is opgenomen dat iedere veenweidenprovincie een Regionale Veenweiden Strategie (RVS) op moet stellen. In deze RVS moet worden opgenomen hoe de veenweidenprovincies denken de landelijke reductiedoelstelling van 1 megaton CO₂eq te realiseren. Het is een lange termijnstrategie gericht op doelrealisatie in 2030 en een doorkijk naar 2050.
- Vanuit de Klimaatmiddelen is in totaal 100 mln. door het rijk gereserveerd als impuls in de veenweidegebieden in de eerste twee jaar (Impulsgelden Veenweiden, 2020-2021).

In het Coalitieakkoord Provincie Utrecht 2020-2023 is t.a.v. het onderwerp bodemdaling als expliciete doelstelling opgenomen: *'We bereiken in 2030 een gemiddelde reductie van de bodemdaling in de veenweidegebieden van 50%'*. Dit doel is aangescherpt ten opzichte van de Visie Bodemdaling en vastgelegd in de ontwerp-Omgevingsvisie. Bodemdaling zorgt voor uitstoot van CO₂eq. Gesteld kan worden dat 50% remmen van bodemdaling 50% verminderen van uitstoot van CO₂eq betekent.

De doelstelling van 50% uit het Coalitieakkoord zal opgenomen worden in de Utrechtse RVS. Dit betekent dat bij het opstellen van de RVS geanalyseerd zal worden op welke wijze deze 50% reductie ook daadwerkelijk gehaald kan worden. De verwachting is dat gebiedsprocessen hierbij een belangrijke rol gaan spelen. De effectiviteit van maatregelen voor het remmen van bodemdaling wordt nog volop gemeten. Hier is vanuit het Klimaatakkoord een nationaal onderzoeksprogramma (NOBV) voor opgezet waar de provincie Utrecht nauw bij betrokken is. U ziet deze deelname aan het NOBV terug in pijler 1 van bijgevoegd Uitvoeringsprogramma bodemdaling. De provincie Utrecht kiest voor de korte termijn nu voor no-regret maatregelen in pilots en stimuleert tegelijkertijd kennisontwikkeling via het Veenweiden Informatiecentrum (VIC), de Regiodeal en via bijvoorbeeld Klimaatslim Boeren op Veen.

Uit dit alles blijkt dat de opgave voor het afremmen van bodemdaling/CO₂-reductie uit de veenbodems sinds het vaststellen van de bodemdalingsvisie een grotere urgentie heeft gekregen. Intensivering van de aanpak is nodig. Om hier invulling aan te geven werken we binnen de provinciale organisatie in onderlinge samenhang via drie sporen:

- spoor 1: opstellen van een Integraal Uitvoeringsprogramma Bodemdaling als uitwerking van de Visie Bodemdaling (voorliggend document);
- spoor 2, opstellen van de Regionale VeenweidenStrategie (RVS), zoals in het Klimaatakkoord aangegeven en waarin opgenomen is hoe de doelstelling uit het Coalitieakkoord van een gemiddelde reductie van de bodemdaling in de veenweidegebieden van 50% gerealiseerd kan worden;
- spoor 3, het uitvoeren van de gebiedsprocessen. Dit als een belangrijke stap in de richting van de benodigde intensivering om de doelen op het gebied van bodemdaling / afname CO₂-emissie uit de veenbodems te kunnen halen. Een Statenbrief over dit 3^e spoor hebt u op 10 juni jl. van ons ontvangen.

Het bijgevoegde Uitvoeringsprogramma Bodemdaling 2020-2023 is een praktische en compacte uitwerking van de Visie Bodemdaling, waarin ook bovengenoemde actualiteiten een plek gekregen hebben. We laten concreet zien wat we, op korte termijn en in de komende paar jaar, samen met onze partners, doen in termen van projecten & activiteiten en welke resultaten we ermee willen bereiken. Ook de beschikbare financiën en de verdeling ervan over de verschillende programmalijnen zijn onderdeel van het Uitvoeringsprogramma.

Voorgeschiedenis

- 10 December 2018: vaststelling Visie Bodemdaling door PS. Tijdens de behandeling van de Visie Bodemdaling zijn drie moties aangenomen (zie voor toelichting onder kopje 'Meetbaar / beoogd beleidseffect').
- Juni 2019: Coalitieakkoord 2019-2023 "Nieuwe energie voor Utrecht" (met een expliciete doelstelling voor afremmen bodemdaling in de veenweidegebieden).
- 24 september 2019: Statenvoorstel 'Voorstel voor een Klimaatakkoord' (thema veenweide binnen Klimaattafel 'landbouw & landgebruik').
- Maart 2020: Ontwerp-Omgevingsvisie.
- 10 juni 2020: Statenbrief Impulsgelden veenweiden.

Essentie / samenvatting

Bodemdaling brengt in het veenweidegebied grote maatschappelijke kosten met zich mee en gaat gepaard met een hoge CO₂eq-uitstoot. Op 10 december 2018 is daarom de Visie Bodemdaling vastgesteld. In deze visie is aangekondigd dat de provincie, in samenwerking met partijen, een uitvoeringsprogramma bodemdaling opstelt. Ook het Ontwerp Omgevingsvisie (maart 2020) meldt dit. Bijgevoegd ter vaststelling dit uitvoeringsprogramma.

De ontwikkelingen rondom veenweiden zijn door het Klimaatakkoord (juni 2019) versneld. Het Klimaatakkoord heeft de Visie Bodemdaling op onderdelen ingehaald. In het Coalitieakkoord Provincie Utrecht 2020-2023 is ten aanzien van het onderwerp bodemdaling als expliciete doelstelling opgenomen: *'We bereiken in 2030 een gemiddelde reductie van de bodemdaling in de veenweidegebieden van 50%'*. Dit doel is aangescherpt ten

opzichte van de Visie Bodemdaling en vastgelegd in de ontwerp-Omgevingsvisie. Intensivering van de aanpak is daarmee nodig. Hoe deze doelstelling te realiseren is, zal worden opgenomen in de RVS.

Het bijgevoegde Uitvoeringsprogramma Bodemdaling 2020-2023 is een praktische en compacte uitwerking van de Visie Bodemdaling, waarin ook bovengenoemde actualiteiten en aangescherpte doelstelling een plek gekregen hebben. We laten concreet zien wat we, op korte termijn en in de komende paar jaar samen met onze partners, doen in termen van projecten & activiteiten en welke resultaten we ermee willen bereiken. Ook de beschikbare financiën en de verdeling ervan over de verschillende programmalijnen zijn onderdeel van het Uitvoeringsprogramma.

Meetbaar / beoogd beleidseffect

Voorliggend Uitvoeringsprogramma laat zien welke stappen we in deze coalitieperiode zetten om, samen met onze partners, invulling te geven aan de benodigde intensivering op het gebied van afremmen bodemdaling / vermindering CO₂-emissie uit de veenbodems.

In de gebiedsprocessen die in de 4^e pijler van dit Uitvoeringsprogramma worden voorgesteld, zullen de opgaven integraal worden opgepakt. Hoewel de klimaat- en bodemdalingsdoelen daarbij als opgave voorop staan, zullen ook de stikstofdoelen worden meegenomen. Dit geldt ook voor kansen op het gebied van energie, daar waar die spelen (bijv. zonnevelden als verdienmodel voor agrariërs). Doelen op het gebied van natuur, biodiversiteit en water worden ook gezien als meekoppelkansen.

Met dit Statenvoorstel beschouwen we de drie moties, die tijdens de PS-behandeling van de Visie Bodemdaling (december 2018) zijn aangenomen, als afgehandeld.

Ter toelichting:

- **M146**, Het uitvoeringsprogramma als Statenvoorstel ter besluitvorming voor te leggen aan de Provinciale Staten.

Dat is bij deze gebeurd.

- **M147**:
 - In overleg te gaan met de waterschappen over het wijzigen van het beleid naar 'Functie volgt peil'.
 - Te onderzoeken, met en in overleg en door de waterschappen, welke positieve gevolgen deze beleidsverandering te weeg kan brengen in het stoppen van de bodemdaling.
 - Bij de Kadernota, in het voorjaar 2019, bij PS terug te komen met een uitgewerkt plan wat het veranderen van het beleid naar functie volgt peil gaat brengen in de provincie Utrecht.

"Functie volgt peil" hebben wij opgevat als dat het (beleid voor het) peilbeheer van de waterschappen bijdraagt aan het remmen van de bodemdaling. Zowel HDSR als AGV hebben inmiddels beleid opgesteld om bodemdaling niet meer automatisch te laten volgen door een evenredige peilverlaging, maar met het nieuwe peil de bodemdaling enigszins te remmen. Daarnaast zetten beide waterschappen in, om op de lange termijn, de zomergrondwaterstand verhoogd te hebben middels veenweideinfiltratiesystemen (onderwaterdrainage). Dit is een langdurig uitvoeringsproces dat zij samen met provincie en het gebied uitvoeren en waar de bodemdaling mee wordt geremd. Onze provinciale middelen voor bodemdaling en de Impulsgelden veenweiden van het rijk (middelen uit het Klimaatakkoord) zijn een belangrijke financieringsbron hiervoor.

- **M148a**:
 - De plannen en ambities voor na 2030, die in de visie op de bodemdaling genoemd worden, al vanaf heden in te zetten en niet te wachten tot na 2030 om die ambities waar te maken.
 - Agrariërs, bedrijven, recreanten en andere belanghebbenden in het Groene Hart actief te stimuleren met beleid om tussen nu en 2030 andere kansrijke verdienmodellen te exploreren.
 - In de Omgevingsvisie, wat betreft deze bouwsteen Visie op de Bodemdaling, uit te werken hoe de provincie in urgente gebieden de regie gaat pakken op de bodemdaling; vanaf heden en zeker vanaf de inwerkingtreding van de omgevingsvisie.

Na het vaststellen van de Visie Bodemdaling is er veel gebeurd. Met name de vaststelling van het Klimaatakkoord en het Coalitieakkoord 2020-2023 en de daaruit voortvloeiende acties hebben ervoor gezorgd dat er nu sprake is van een verdieping en versnelling. De weerslag daarvan is te vinden in voorliggend Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023 en de projecten en activiteiten binnen de vier pijlers die daarin zijn uitgewerkt. Met veel daarvan zijn we inmiddels volop aan de slag. Zie bv de gebiedsprocessen die ofwel volop lopen of net gestart zijn met een verkennende fase. Ook onderzoek naar innovaties is doorgedaan (bijv. Regiodeal Groene Hart) en daarnaast is hierin de landelijke samenwerking op gang gekomen wat bijvoorbeeld heeft geleid tot het Nationaal Onderzoeksprogramma Broeikasgassen Veenweiden.

Wettelijke grondslag

Artikel 82 van de Provinciewet.

Financiële consequenties

Het Uitvoeringsprogramma heeft geen financiële consequenties voor de begroting 2020 en de meerjarenbegroting 2020-2023.

In onze Meerjarenbegroting 2020-2023 is vanaf 2021 structureel € 3,75 miljoen opgenomen voor het tegengaan van bodemdaling. Inclusief het bedrag voor 2020 (€ 0,750 miljoen) is er in deze collegeperiode dus in totaal structureel € 12 miljoen beschikbaar (BD0302: 'extra aandacht voor bodemdaling'). Er is daarnaast voor 2020 en 2021 incidenteel budget gekoppeld aan de projecten van de Regio Deal Groene Hart (2x€ 0,5 miljoen). Het totale beschikbare budget uit de provinciale middelen voor deze coalitieperiode 2020-2023 bedraagt daarmee € 13 miljoen in de wetenschap dat dit naar alle waarschijnlijkheid nog wordt aangevuld met rijksmiddelen vanuit de impuls gelden in het Klimaatakkoord.

Bestuurlijke dilemma's / politieke gevoeligheid

- Met de beschikbare middelen kan gestart worden met doelrealisatie in verschillende gebiedsprocessen. Ook na 2023 zullen gebiedsprocessen nog doorlopen of nieuwe gebiedsprocessen moeten starten om de doelstellingen op het gebied van bodemdaling te halen. De RVS zal hiervoor de richting aangeven. Het continueren van de structurele middelen na 2030 is een belangrijke voorwaarde daarvoor.
- Hoewel bodemdaling als problematiek bij agrariërs in de veenweidegebieden goed bekend is en er over het algemeen veel draagvlak is voor technische maatregelen zoals waterinfiltratiesystemen, kunnen bij de uitvoering gevoelige discussies rondom het stikstofdossier acceptatie van de opgaven lastig maken. Vooral bij gebiedsprocessen kan dit gaan spelen omdat hier een integrale aanpak nodig is. Het zal dan niet alleen gaan om doelen op het gebied van klimaat / afremmen bodemdaling maar ook om doelen op het gebied van stikstof en meekoppelkansen op het gebied van energie, water en natuur. Een goede communicatie naar de agrariërs in de polders en naar andere betrokkenen is dan noodzakelijk. De Gebiedscommissie Utrecht-West kan in voorkomende gevallen hierin een rol vervullen vanwege haar goede contacten in de gebieden.

Overwogen oplossingsrichtingen en alternatieven

Het is geen reële optie om geen Uitvoeringsprogramma op te stellen. Het opstellen van dit Uitvoeringsprogramma is aangekondigd in de door PS vastgestelde Visie Bodemdaling (218) en in de Ontwerp-Omgevingsvisie (maart 2020). Het geeft tevens invulling aan de doelstelling uit het Coalitieakkoord 2020-2023.

Effecten op duurzaamheid

Het Uitvoeringsprogramma heeft als doel een vermindering van de bodemdaling in het veenweidengebied en daarmee een vermindering van de uitstoot van CO₂eq uit de veenbodems. Dit draagt bij aan de klimaatdoelen zoals opgenomen in het Klimaatakkoord 2019.

Gedeputeerde Staten,

Voorzitter,

Secretaris,

Besluit tot het vaststellen van het 'Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023';

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 30 september 2020;

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 juli 2020, nummer 8211629D;

Gelezen het statenvoorstel 'Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023';

Overwegende dat voorliggend Uitvoeringsprogramma een afspraak is uit de door PS vastgestelde Bodemvisie December 2018 en uit de ontwerp-Omgevingsvisie van maart 2020:

Besluiten:

1. De 'Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023' vast te stellen.

w.g.
Voorzitter,

Griffier,

1. Wettelijke grondslag

Artikel 82 van de Provinciewet.

2. Beoogd effect

Voorliggend Uitvoeringsprogramma geeft de stappen weer die we in deze coalitieperiode zetten om, samen met onze partners, invulling te geven aan de benodigde intensivering op het gebied van afremmen bodemdaling / vermindering CO₂-emissie uit de veenbodems. Waar mogelijk zullen andere opgaven hierbij als meekoppelkans worden meegenomen (integrale aanpak).

3. Effecten op duurzaamheid

Het Uitvoeringsprogramma heeft als doel een vermindering van de bodemdaling in het veenweidegebied en daarmee een vermindering van de uitstoot van CO₂eq uit de veenbodems. Dit draagt bij aan de klimaatdoelen zoals opgenomen in het Klimaatakkoord 2019.

4. Argumenten

Het opstellen van dit Uitvoeringsprogramma is aangekondigd in de door PS vastgestelde Visie Bodemdaling (218) en in de Ontwerp-Omgevingsvisie (maart 2020). Het geeft tevens invulling aan de doelstelling uit het Coalitieakkoord 2020-2023.

5. Kanttekeningen

Er zijn geen kanttekeningen. Het opstellen van dit uitvoeringsprogramma is afgesproken in de Visie Bodemdaling (2018) en in de Ontwerp-Omgevingsvisie (2020).

6. Financiën

Het Uitvoeringsprogramma heeft geen financiële consequenties voor de begroting 2020 en de meerjarenbegroting 2020-2023.

In onze Meerjarenbegroting 2020-2023 is vanaf 2021 structureel € 3,75 miljoen opgenomen voor het tegengaan van bodemdaling. Inclusief het bedrag voor 2020 (€ 0,750 miljoen) is er in deze collegeperiode dus in totaal structureel € 12 miljoen beschikbaar (BD0302: 'extra aandacht voor bodemdaling'). Er is daarnaast voor 2020 en 2021 incidenteel budget gekoppeld aan de projecten van de Regio Deal Groene Hart (2x€ 0,5 miljoen). Het totale beschikbare budget uit de provinciale middelen voor deze coalitieperiode 2020-2023 bedraagt daarmee € 13 miljoen in de wetenschap dat dit naar alle waarschijnlijkheid nog wordt aangevuld met rijksmiddelen vanuit het Klimaatakkoord.

7. Realisatie

Realisatie vindt plaats via de vier pijlers zoals genoemd in het Uitvoeringsprogramma:

1. *Kennisontwikkeling*: op o.a. onderwaterdrainage, drukdrainage, lichtgewicht bouwen en infra, nieuwe teelten, bevorderen veengroei en het energielandschap in veenweidegebied;
2. *Stimulering en regelgeving*: door middel van wet- en regelgeving (ploegverbod, scheuren grasland, peilbesluit, duurzaam bouwen) en subsidies;
3. *Bewustwording/ samenwerking*: door middel van goede regie, dialoog, kennisdeling en samenwerking;
4. *Gebiedsontwikkeling / gebiedsprocessen*: door middel van participatieve gebiedsprocessen en verstedelijking nieuwe stijl.

8. Juridisch

Het Uitvoeringsprogramma geeft een overzicht van alle programma, projecten en activiteiten die we als provincie Utrecht in samenwerking met onze partners uitvoeren met daarbij ook de beschikbare middelen. Het Uitvoeringsprogramma heeft geen juridische status. De producten die er uit voortvloeien kunnen dat wel hebben. Bijvoorbeeld een subsidieverordening of een convenant.

9. Europa

In het Klimaatakkoord van Parijs (2015) heeft de Europese Unie namens alle lidstaten harde toezeggingen gedaan om de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met minstens 40 procent te verminderen ten opzichte van

1990. Dit is vervolgens vertaald in het Regeerakkoord en het Nederlandse Klimaatakkoord. Het uitvoeringsprogramma draagt eraan bij.

10. Communicatie

Met alle waterschappen en gemeenten in het veenweidegebied is ambtelijk, en deels ook bestuurlijk, gesproken over het bodemdalingsdossier in bredere zin. Daarbij is een toelichting gegeven op de drie sporen zoals in dit statenvoorstel onder kopje 'inleiding' genoemd. Het Uitvoeringsprogramma is daarbij kort toegelicht als één van de drie sporen.

Bij de uitvoering van met name de gebiedsprocessen (pijler 4) is een goede communicatie naar de agrariërs in de polders en naar andere betrokkenen noodzakelijk. De Gebiedscommissie Utrecht-West kan in voorkomende gevallen hierin een rol vervullen vanwege haar goede contacten in de gebieden.

11. Bijlagen

Uitvoeringsprogramma Bodemdaling provincie Utrecht 2020-2023.